

II

(Πράξεις για την ισχύ των οποίων δεν απαιτείται δημοσίευση)

ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

της 8ης Ιουλίου 1999

σχετικά με τις ενισχύσεις που χορήγησε η Γαλλία στον όμιλο *Crédit agricole* για τη συλλογή, και τη διατήρηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων στους περιφερειακούς δήμους

[κοινοποιηθείσα υπό τον αριθμό E(1999) 2147]

(Το κείμενο στη γαλλική γλώσσα είναι το μόνο αυθεντικό)

(Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ)

(2000/480/ΕΚ)

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, και ιδίως το άρθρο 88 παράγραφος 2 πρώτο εδάφιο,

τη συμφωνία για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, και ιδίως το άρθρο 62 παράγραφος 1 στοιχείο α),

Αφού κάλεσε τα ενδιαφερόμενα μέρη να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, σύμφωνα με τα εν λόγω άρθρα,

Εκτιμώντας τα ακόλουθα:

I

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

- (1) Με επιστολή της 22ας Ιανουαρίου 1998, η Επιτροπή ενημέρωσε τις γαλλικές αρχές ότι κίνησε διαδικασία βάσει του άρθρου 88 παράγραφος 2 της συνθήκης σχετικά με τα πλεονεκτήματα που χορήγησε το γαλλικό κράτος στην *Crédit agricole* μέσω των ειδικών δικαιωμάτων που χορηγήθηκαν στο ίδρυμα αυτό για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων σε περιφερειακούς δήμους. Η εν λόγω διαδικασία είναι αποτέλεσμα της κατάθεσης καταγγελίας από την *Association française des banques* (AFB — Γαλλική Ένωση Τραπεζών) και τη *Chambre syndicale des banques populaires* (CSBP-Επιμελητήριο Λαϊκών Τραπεζών) σχετικά με τα δικαιώματα που χορήγησε το γαλλικό κράτος στην *Crédit agricole*.
- (2) Οι γαλλικές αρχές απάντησαν στην Επιτροπή με επιστολή της 9ης Απριλίου 1998 υποβάλλοντας απαντητικό φάκελο για τα ερωτήματα που έθετε η επιστολή σχετικά με το άνοιγμα της διαδικασίας και ανακοινώνοντας ότι σκόπευαν να θέσουν τέρμα στα δικαιώματα συλλογής των καταθέσεων των συμβολαιογράφων από την *Crédit agricole* ήδη από τα μέσα του 1998. Μετά τη δημοσίευση της ανακοίνωσης για

το άνοιγμα της διαδικασίας στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* ⁽¹⁾, η *Crédit agricole* απηύθυνε στις 5 Ιουνίου 1998 επιστολή στην Επιτροπή με την οποία παρουσίαζε επιχειρήματα τα οποία είχαν ως στόχο να μην χαρακτηριστούν κρατικές ενισχύσεις τα μέτρα που αφορούσε το άνοιγμα της διαδικασίας. Στις 22 Σεπτεμβρίου 1998, η Επιτροπή απηύθυνε επιστολή στις γαλλικές αρχές ζητώντας συμπληρωματικές πληροφορίες βάσει της απάντησής τους της 9ης Απριλίου. Οι γαλλικές αρχές απάντησαν στο αίτημα για συμπληρωματικές πληροφορίες με επιστολή της 7ης Ιανουαρίου 1999. Η Επιτροπή απηύθυνε στις 25 Ιανουαρίου νέα επιστολή ζητώντας από τις γαλλικές αρχές επιβεβαίωση της ανακοινωθείσας λήξης χορήγησης δικαιωμάτων στην *Crédit agricole*. Οι γαλλικές αρχές ενημέρωσαν την Επιτροπή με επιστολή της 28ης Απριλίου 1999 για τα κατάλληλα μέτρα που ήταν έτοιμες να λάβουν, προκειμένου να λήξουν από την 1η Απριλίου 2000 τα δικαιώματα που είχαν χορηγηθεί στην *Crédit agricole*.

II

H CREDIT AGRICOLE — ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΩΝ

- (3) Πριν από τη συγχώνευση της *Société generale* και της *Paribas* που ανακοινώθηκε τον Φεβρουάριο του 1999, ο όμιλος *Crédit agricole* ήταν ο κυριότερος γαλλικός και ο

⁽¹⁾ ΕΕ C 144 της 9.5.1998, σ. 6.

- πέμπτος ευρωπαϊκός τραπεζικός όμιλος⁽²⁾. Πρόκειται για ένωση συνεταιρισμών οι πρώτοι των οποίων δημιουργήθηκαν στα τέλη του δεκάτου ενάτου αιώνα προκειμένου να ανταποκριθούν στις χρηματοδοτικές ανάγκες των αγροτών. Η Caisse nationale du Crédit agricole (CNCA), αρμόδια για την κατανομή των προκαταβολών μεταξύ των ταμείων, δημιουργήθηκε από το κράτος το 1926. Η CNCA ιδιωτικοποιήθηκε το 1988 και έκτοτε ο όμιλος είναι απολύτως ιδιωτικός, με το μετοχικό του κεφάλαιο να κατέχεται κατά 91 % από τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς του ομίλου και κατά 9 % από τους μισθωτούς του. Τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς της Credit agricole τους κατέχουν οι τοπικοί συνεταιρισμοί που αντιπροσωπεύουν περίπου πέντε εκατομμύρια μέλη. Ο όμιλος εξελίχθηκε και απέκτησε δραστηριότητες μεγάλης τράπεζας καταθέσεων και γενικών τραπεζικών εργασιών. Στα τέλη του 1997 διέθετε δίκτυο περίπου 8 200 καταστημάτων και 9 200 «πράσινων σημείων», με υπηρεσίες οι οποίες έχουν εκχωρηθεί σε εμπόρους για απλές συναλλαγές. Στις αγροτικές περιοχές, η Credit agricole αντιπροσωπεύει περίπου 33 % των θυρίδων, δηλαδή πολύ περισσότερο από τις τρεις κυριότερες τράπεζες της AFB μαζί.
- (4) Ο όμιλος Credit agricole συνεχίζει να διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στη χρηματοδότηση της γεωργίας, αλλά η πελατεία του έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά και προς τις άλλες κοινωνικοεπαγγελματικές κατηγορίες του πληθυσμού και τους άλλους τομείς της οικονομίας. Η Crédit agricole είχε ως το 1990 το μονοπώλιο της διανομής επιδοτούμενων δανείων για τη γεωργία, ημερομηνία κατά την οποία οι επιδοτήσεις αυτές ανοίχθηκαν στον τραπεζικό ανταγωνισμό.
- (5) Οι συμβολαιογράφοι, μολονότι ασκούν ελεύθερη επαγγελματική δραστηριότητα, είναι λειτουργοί οι οποίοι υπάγονται σε σαφείς κανόνες που καθορίζουν οι δημόσιες αρχές. Ειδικότερα, δεν μπορούν να διατηρούν τις καταθέσεις της πελατείας τους που αφορούν συναλλαγές που απαιτούν συμβολαιογραφικές πράξεις: το κράτος επιβάλλει στους συμβολαιογράφους να τοποθετούν τις καταθέσεις αυτές σε ιδρύματα για τα οποία καθορίζει περιοριστικό κατάλογο. Τα κεφάλαια αυτά που κατέχουν προσωρινά οι συμβολαιογράφοι προέρχονται κυρίως από κληρονομίες, πράξεις επί ακινήτων, τη δημιουργία εταιρειών, και τη μεταβίβαση επιχειρήσεων. Κατά το άνοιγμα της διαδικασίας που προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης, η Επιτροπή, βάσει των πληροφοριών που της υπέβαλαν οι καταγγελλόντες και οι γαλλικές αρχές, ανέφερε ότι το κράτος είχε καθορίσει το 1972 (με διάταγμα της 25ης Αυγούστου) τον κατάλογο των ιδρυμάτων τα οποία είχαν τη δυνατότητα να συλλέγουν και να διατηρούν καταθέσεις κάτω των τριών μηνών, μεταξύ των οποίων η Caisse des dépôts et consignations (CDC), η υπηρεσία των Cheques postaux, και οι caisses de Credit agricole (για τις κοινότητες κάτω των 5 000 κατοίκων). Το 1973, το κράτος έδωσε τη δυνατότητα στις caisses de Credit agricole να δέχονται κεφάλαια που κατείχαν συμβολαιογράφοι σε κοινότητες κάτω των 30 000 κατοίκων⁽³⁾.
- (6) Τα υπόλοιπα αυτά αμείβονται με τη μορφή προμήθειας⁽⁴⁾ 1 % (στο συμβολαιογράφο). Όπως υπογράμμισε η Επιτροπή κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, η συγκεκριμένη πρόσβαση σε φθινό χρηματοδοτικό πόρο δεν συνεπαγόταν, ως το 1990, καμία αντιστάθμιση από την Credit agricole. Το 1990 δημιουργήθηκε ένα Fonds d'allégement des charges financières des agriculteurs (FAC-Ταμείο ελάφρυνσης της χρηματοδοτικής επιβάρυνσης των αγροτών) — με σύμβαση μεταξύ του κράτους και της Credit agricole στις 26 Σεπτεμβρίου 1990 στο οποίο η Credit agricole δεχόταν να συνεισφέρει 500 εκατομμύρια γαλλικά φράγκα το 1991 και, το 1992, 600 εκατομμύρια γαλλικά φράγκα το 1993, και 500 εκατομμύρια γαλλικά φράγκα το 1994 και το 1995. Το 1996, οι δημόσιες αρχές και η Credit agricole συμφώνησαν να ανανεώσουν τη συνεισφορά στο FAC με ένα δισεκατομμύριο γαλλικά φράγκα για τα έτη 1996-1999. Το FAC τροφοδοτείται από τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς της Crédit agricole ανάλογα με τους πόρους που αντλούνται από τη διαχείριση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων. Το ταμείο αυτό χορηγεί επιδοτήσεις επιτοκίου (ιδιαίτερα στους νέους αγρότες), καθώς και τα λεγόμενα δάνεια σταθεροποίησης, και χρηματοδοτεί πωλήσεις πιστώσεων ιδιαίτερα προκειμένου να διευκολύνει την παύση δραστηριότητας. Η Crédit agricole διαχειρίζεται τη χρήση των κεφαλαίων του FAC με τα κριτήριά της.
- (7) Κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, η Επιτροπή θεώρησε ότι η χορήγηση στην Credit agricole ειδικών δικαιωμάτων συλλογής και διατήρησης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων:
- νόθευε τον ανταγωνισμό σε βαθμό ικανό να επηρεάσει τις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών της Κοινότητας,
 - προσέδιδε στην Crédit agricole πλεονέκτημα που δεν θα είχε υπό τις κανονικές συνθήκες της αγοράς και
 - κινητοποιούσε κρατικούς πόρους.
- (8) Βάσει των παραπάνω, η Επιτροπή θεώρησε ότι τα εν λόγω μέτρα ήταν πιθανό να περιέχουν σημαντικά στοιχεία κρατικής ενίσχυσης με την έννοια του άρθρου 87 της συνθήκης. Βάσει των πληροφοριών που διέθετε τότε, η Επιτροπή θεώρησε ότι οι ενισχύσεις που θα διαπιστώνονταν ενδεχομένως θα αποτελούσαν νέες ενισχύσεις με την έννοια της συνθήκης, και ότι έπρεπε συνεπώς να κινηθεί η διαδικασία η οποία προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 2 της συνθήκης για την εξέταση των μέτρων αυτών.
- (9) Τα επιχειρήματα των καταγγελλόντων (AFB και CSBP) εκτέθηκαν στην ανακοίνωση για το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας⁽⁵⁾.

III

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ

- (10) Εκτός από τα σχόλια της Credit agricole, η Επιτροπή δεν έλαβε στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας σχόλια από τα ενδιαφερόμενα μέρη.

⁽²⁾ Ταξινόμηση σύμφωνα με την εταιρεία βαθμολόγησης Moody's, στα τέλη του 1997.

⁽³⁾ Εξαιρουμένων κοινοτήτων ο πληθυσμός των οποίων είναι μεταξύ 5 001 και 30 000 κατοίκων και που περιλαμβάνονται σε αστικούς πόλους άνω των 50 000 κατοίκων, και κοινοτήτων σε περιοχές αγροτικής ανανέωσης και ορεινής οικονομίας, και που περιλαμβάνονται σε αστικούς πόλους άνω των 50 000 κατοίκων.

⁽⁴⁾ Η προμήθεια αυτή είναι στην πράξη ένα ετήσιο επιτόκιο 1 %, που εφαρμόζεται prorata temporis στα υπόλοιπα των καταθέσεων. Έτσι ένα μέσο υπόλοιπο 20 δισεκατομμυρίων φράγκων για ένα έτος οδηγεί στην καταβολή προμήθειας στους συμβολαιογράφους συνολικού ύψους 200 εκατομμυρίων γαλλικών φράγκων.

⁽⁵⁾ Βλέπε υποσημείωση 1.

- (11) Όπως και οι γαλλικές αρχές, η Crédit agricole:
- υπογράμμισε ότι οι συνεταιρισμοί της Credit agricole είχαν εξουσιοδοτηθεί να συλλέγουν τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων από το 1930 και ότι δεν πρόκειται για αποκλειστικά δικαιώματα αφού και η CDC και η υπηρεσία των heques postaux ήταν επιλέξιμες για παρόμοιες καταθέσεις στο σύνολο της πικράτειας, περιλαμβανομένων και των αγροτικών περιοχών,
 - υποστήριξε ότι οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων δεν μπορεί να θεωρηθούν ως κρατικοί πόροι και συνεπώς δεν μπορούν να αποτελούν κρατικές ενισχύσεις βάσει του άρθρου 87,
 - υπογράμμισε την αποστολή δημόσιας υπηρεσίας των συμβολαιογράφων και τους νομοθετικούς περιορισμούς που συνδέονται με το καθεστώς αυτό,
 - υπογράμμισε ότι τα έξοδα διαχείρισης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων ήταν περίπου 1,77 % του υπολοίπου,
 - υπογράμμισε το ανώτατο όριο των βραχυπρόθεσμων πιστώσεων στη γεωργία ο οποίο ίσχυσε ως το Φεβρουάριο του 1997, και το οποίο θεωρεί ότι επιβλήθηκε αντιστάθμισμα για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων,
 - υπενθύμισε τη δημιουργία του FAC για την οποία συνεισέφερε 3,9 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα από τη δημιουργία της το 1990, ανάλογα με τους πόρους από τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, και οι οποίες για το λόγο αυτό έχουν αξία αντιστάθμισης για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων,
 - αμφισβήτησε ότι επηρεάστηκε το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών λόγω του γροτικού χαρακτήρα και της εγγύτητας των εν λόγω πελατειακών σχέσεων και του χαμηλού υπολοίπου των σχετικών καταθέσεων, που αντιπροσωπεύουν ένα απειροελάχιστο ποσοστό του συνολικού υπολοίπου των καταθέσεων στη Γαλλία.
- (12) Η Credit agricole υπογράμμισε ότι από τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων επωφελούνται μόνον οι περιφερειακοί συνεταιρισμοί της. Θεώρησε ότι η Επιτροπή αντιμετώπιζοντας κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας το σύνολο του δικτύου που αποτελούν οι περιφερειακοί συνεταιρισμοί της Crédit agricole και η CNCA ως την επωφελούμενη, ενδεχομένως, οικονομική οντότητα από τις ενισχύσεις που απορρέουν από το μηχανισμό των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, διέπραξε πραγματικό και νομικό σφάλμα. Η Crédit agricole αναφέρθηκε στη συγκρατημένη διεθνή ανάπτυξη της και θεώρησε ότι τα κεφάλαια των καταθέσεων των συμβολαιογράφων δεν θα είχαν μπορέσει σε καμία περίπτωση να χρηματοδοτήσουν τη διεθνή της ανάπτυξη, η οποία αφορά τη CNCA, ενώ οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων αφορούν μόνο τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς της Crédit agricole. Ανέφερε ότι οι νομισματικοί πόροι, στους οποίους συγκαταλέγονται οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων, εγγράφονταν μόνο στον ισολογισμό των περιφερειακών συνεταιρισμών της Crédit agricole. Τα πλεονάσματα των περιφερειακών συνεταιρισμών της Crédit agricole, που περιλαμβάνουν τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, επανατοποθετούνται βέβαια στη CNCA, αλλά με τους όρους της αγοράς και χωρίς να αντλεί οποιοδήποτε σχετικό πλεονέκτημα η CNCA.
- (13) Η Credit agricole αμφισβήτησε το γεγονός ότι το κράτος καταγράφει, λόγω της μη απαίτησης οποιασδήποτε αμοιβής για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, απώλειες εσόδων που θα μπορούσε να έχει μέσω του εν λόγω μηχανισμού, μπορεί να αποτελεί στοιχείο ενίσχυσης, στο μέτρο που οι παρεμβάσεις του κράτους είναι πολυάριθμες, που μια τέτοια υποχρέωση αμοιβής θα αμφισβητούσε τη διακριτική ευχέρεια της οικονομικής παρέμβασης του κράτους η οποία αναγνωρίζεται από το εθνικό δίκαιο καθώς και την αρχή της μη πώλησης των διοικητικών πράξεων. Η Crédit agricole αμφισβήτησε επίσης ότι υπάρχει στο κοινοτικό δίκαιο υποχρέωση καταβολής αμοιβής για τα δικαιώματα που χορηγεί το κράτος στην Crédit agricole.
- (14) Η Credit agricole υποστήριξε ότι σε σχέση με τις απαιτήσεις που συνδέονται με το καθεστώς αυτό, θα είχε ούτως ή άλλως επιλεγεί από τις δημόσιες αρχές, οποιοσδήποτε και να ήταν ο κατάλογος των επιλέξιμων πιστωτικών ιδρυμάτων για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων.
- (15) Η Credit agricole υπογράμμισε ότι το διάταγμα του γαλλικού Συμβουλίου Ετεκτατείας στις 27 Μαρτίου 1997 είχε κρίνει ότι οι διατάξεις για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων όχι μόνο ήταν συμβιβασμένες με το άρθρο 82, αλλά και με το άρθρο 86 της συνθήκης, και ότι συνεπώς δεν μπορούν να είναι ασυμβίβαστες με το άρθρο 87 της συνθήκης. Η Crédit agricole θεώρησε ειδικότερα ότι οι τράπεζες μέλη της AFB δεν μπορούσαν να προσφέρουν εγγυήσεις παρόμοιες με αυτές της Crédit agricole παρά μετά την έγκριση του κανονισμού της AFB στις 8 Φεβρουαρίου 1994 με τον οποίο προβλεπόταν ότι οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων θα επιστρέφονταν εξ ολοκλήρου σε περίπτωση ενδεχόμενης πτώχευσης μιας από τις τράπεζες μέλη της AFB.
- (16) Η Crédit agricole θεώρησε εξάλλου ότι η Επιτροπή συγχέει την υποθετική ενίσχυση και το όφελος από την ενίσχυση. Υπογράμμισε ιδιαίτερα ότι, κατά την αξιολόγησή της για το πλεονέκτημα της Credit agricole από τη συλλογή και τη διατήρηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη το «φυσικό» μερίδιο αγοράς της Crédit agricole στη Γαλλία στις αγροτικές περιοχές (σε περίπτωση γενίκευσης του καθεστώτος) ούτε το μερίδιο το οποίο στερείται σήμερα στις αστικές περιοχές. Η Crédit agricole, με βάση το φυσικό μερίδιο αγοράς που θεωρεί ότι κατέχει στις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, σε περίπτωση γενίκευσης του μέτρου, υπολόγισε σε 12,1 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα το υπόλοιπο που θα είχε κατατεθεί στην τράπεζα, και συνεπώς, λαμβανομένου υπόψη του υπολοίπου ύψους 21 δισεκατομμυρίων γαλλικών φράγκων το πρόσθετο υπόλοιπο που οφείλεται στα ειδικά δικαιώματα που είχε. Θεώρησε ότι το επίπεδο του υπολοίπου ήταν αμελητέο σε σχέση με το επίπεδο του συνολικού υπολοίπου της τράπεζας.
- (17) Η Crédit agricole θεώρησε ότι λαμβανομένων υπόψη των υποχρεώσεων ελέγχου που συνδέονται με τα λογιστικά των συμβολαιογράφων, ήταν ασυμβίβαστο με το στόχο ασφάλειας του συστήματος οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων να πραγματοποιούνται και σε ιδρύματα στο εξωτερικό.
- (18) Τέλος, η Crédit agricole θεώρησε ότι η στήριξη της γεωργίας με τη μορφή επιδότησης βραχυπρόθεσμων δανείων δικαιολογείται στο πλαίσιο της αποστολής γενικού συμφέροντος.

IV

ΣΧΟΛΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ

- (19) Στην επιστολή τους της 9ης Απριλίου 1998 προς την Επιτροπή, οι γαλλικές αρχές παρουσίασαν τις παρατηρήσεις τους σε απάντηση των ερωτημάτων της Επιτροπής κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας.
- α) Προέλευση των δτκατωμάτων που χορηγήθηκαν στην *Credit agricole*
- (20) Οι γαλλικές αρχές ανέφεραν, στην επιστολή τους στις 9 Απριλίου 1998, ότι η συγκεκριμένη δυνατότητα της *Credit agricole* να συλλέγει και να διατηρεί τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων μέχρι τρεις μήνες ήταν αποτέλεσμα νομοθετικού κειμένου της 9ης Μαρτίου 1953, χωρίς περιορισμό για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων. Σύμφωνα με τις γαλλικές αρχές, οι μεταγενέστερες αποφάσεις με διάταγμα του Υπουργού Δικαιοσύνης στις 25 Αυγούστου 1972, που συμπληρώθηκε στις 7 Ιουνίου 1973, είχαν ως αποτέλεσμα έναν περιορισμό σε σχέση με την προηγούμενη κατάσταση αφού περιόριζαν τα εν λόγω δικαιώματα σε καταθέσεις έως τριών μηνών στις αγροτικές περιοχές.
- (21) Αφού η Επιτροπή ζήτησε από τις γαλλικές αρχές με επιστολή της 22ας Σεπτεμβρίου 1998 τα δικαιολογητικά σύμφωνα με τα οποία αποδεικνύεται ότι τα ειδικά δικαιώματα που χορηγήθηκαν στην *Credit agricole* χρονολογούνται πριν από την έναρξη ισχύος της συνθήκης, οι γαλλικές αρχές υπέβαλαν στις 7 Ιανουαρίου 1999 στην Επιτροπή:
- αντίγραφο του διατάγματος του Υπουργού Δικαιοσύνης της 9ης Μαρτίου 1953 με το οποίο υπενθυμίζεται ότι τα λεγόμενα «ελεύθερα» κεφάλαια των συμβολαιογράφων (εξαιρουμένων των κεφαλαίων άνω των τριών μηνών που πρέπει να καταβληθούν στη CDC) μπορούσαν, βάσει προηγούμενης εγκυκλίου του 1930 να κατατεθούν σε διάφορα ιδρύματα, μεταξύ των οποίων τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς της *Credit agricole*,
 - αντίγραφο εγκυκλίου της Καγκελαρίας στις 24 Δεκεμβρίου 1930 με το οποίο φαίνεται ότι η *Credit agricole* περιλαμβανόταν ήδη, από το 1924, στα επιλέξιμα ιδρύματα για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων.
- β) Λόγοι και στόχοι που οδήγησαν το γαλλικό κράτος στη δημιουργία και τη διατήρηση των δικαιωμάτων συλλογής και διατήρησης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων
- (22) Οι γαλλικές αρχές θεώρησαν ότι το καθεστώς για τα εν λόγω δικαιώματα οφείλεται σε τρεις αιτίες: στην ιδιαιτερότητα του επαγγέλματος των συμβολαιογράφων και την αναγκαιότητα οργάνωσης του αποτελεσματικού ελέγχου του· την πρόσβαση στις τραπεζικές υπηρεσίες για τους συμβολαιογράφους στις αγροτικές περιοχές και την απόλυτη ασφάλεια των συλλεγομένων κεφαλαίων. Υπενθύμισαν ότι οι συμβολαιογράφοι ασκούν δραστηριότητα δημόσιας υπηρεσίας στο πλαίσιο ελεύθερης δραστηριότητας. Υπογράμμισαν ειδικότερα ότι οι συμβολαιογράφοι υπόκεινται σε ειδικό έλεγχο και ότι η συμβολαιογραφική λογιστική είχε χαρακτηριστεί δημόσιο έγγραφο από το γαλλικό Άρειο Πάγο σε απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1914. Δεύτερον, οι γαλλικές αρχές υπογράμμισαν τη γεωγραφική διασπορά της *Credit agricole* στις αγροτικές περιοχές, όπου είναι μακράν το πρώτο τραπεζικό δίκτυο στη Γαλλία με 34 % των θυριδών περίπου σήμερα. Το 64 % των μόνιμων θυριδών της *Credit agricole* είναι εγκατεστημένο σε αγροτικές περιοχές. Τρίτον, οι αρχές υπογράμμισαν την ασφάλεια που παρέχει η *Credit agricole* στις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, η οποία βασίζεται σε ένα προληπτικό σύστημα εγγυήσεων χωρίς ανώτατο όριο με θεμέλιο την αλληλεγγύη όλων των περιφερειακών συνεταιρισμών της *Credit agricole* και της CNCA, έτσι ώστε η αλληλοκάλυψη των εσωτερικών εγγυήσεων του ομίλου καθιστά απίθανη την πτώχευση των περιφερειακών συνεταιρισμών της *Credit agricole* και με τον τρόπο αυτό τα κεφάλαια των συμβολαιογράφων είναι πλήρως εγγυημένα.
- (23) Οι γαλλικές αρχές υπογράμμισαν επίσης, όπως είχε αναφέρει η Επιτροπή κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, τη δημιουργία το 1990 ενός ταμείου ελάφρυνσης των χρηματοδοτικών επιβαρύνσεων για τους αγρότες που αποτελούσε κατ' αυτές μια «αντιστάθμιση» για το καθεστώς των καταθέσεων των συμβολαιογράφων. Οι συνεισφορές στο ταμείο αυτό από την *Credit agricole*, από το προϊόν της συλλογής των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, ανήλθαν σε 3,6 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα το 1990 ως το 1999, στα οποία προστίθενται 300 εκατομμύρια γαλλικά φράγκα που αντλήθηκαν επίσης από την τοποθέτηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων στο εθνικό καθεστώς για τις θεομνίες που πλήττουν τον αγροτικό τομέα.
- γ) Εξέλιξη του υπολοίπου
- (24) Οι γαλλικές αρχές υπέβαλαν ανακεφαλαιωτικό πίνακα με τα υπόλοιπα των καταθέσεων των συμβολαιογράφων στην *Credit agricole* από το 1973, στον οποίο φαίνεται ότι το υπόλοιπο κυμάνθηκε από το 1973 έως το 1997 μεταξύ 15,6 και 25,4 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα (σε φράγκα του 1997) και ότι, μη υπολογιζόμενων των κύκλων της οικονομικής συγκυρίας, το υπόλοιπο αυτό παρέμεινε αξιοσημείωτα σταθερό για όλη την περίοδο. Το 1997 ανερχόταν σε 19,6 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα (μέση τιμή).
- δ) Κόστος διαχείρισης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων
- (25) Σε απάντηση στο ερώτημα της Επιτροπής κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας σχετικά με το κόστος διαχείρισης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, οι γαλλικές αρχές ανέφεραν ότι το κόστος διαχείρισης των καταθέσεων αυτών ήταν το 1997 της τάξης του 1,77 % του υπολοίπου. Κατά τις γαλλικές αρχές, το κόστος αναλύεται κατά τον ακόλουθο τρόπο:
- i) 0,29 % που συνδέεται με το κόστος διαχείρισης των πράξεων κατάθεσης και των πράξεων για τα μέσα πληρωμών όπως για όλους τους επαγγελματικούς λογαριασμούς·
 - ii) 1,49 % που συνδέεται σε υπερβάλλον κόστος λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών διαχείρισης των εθνικών λογαριασμών εκ των οποίων:
 - 0,11 % ως υπερβάλλον κόστος που συνδέεται με ορισμένες συγκεκριμένες πράξεις,
 - 0,96 % που συνδέεται με την εξαίρεση από τους συνήθεις κανόνες για τις μεταφορές,
 - 0,42 % ειδικά τέλη προσωπικού.

Οι γαλλικές αρχές θεώρησαν ότι το κόστος αυτό είχε τάση να μειώνεται σε μεγάλες περιόδους λόγω των κερδών παραγωγικότητας της *Crédit agricole*, για το σύνολο των δραστηριοτήτων της, για τη συγκεκριμένη ειδικότερα. Για το λόγο αυτό πρέπει να ήταν υψηλότερο στο παρελθόν.

Οι αρχές υπογράμμισαν ότι το πλαίσιο χαμηλών επιτοκίων από το οποίο επωφελείται η γαλλική οικονομία είχε περιορίσει το λόγο ύπαρξης ενός ειδικού προστατευτικού μηχανισμού για τη γεωργία.

στ) Μέσο κόστος του πόρου της *Credit agricole*

ε) Περιορισμός από την *Credit agricole* του κόστους βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης της γεωργίας

(26) Εκτός από την πρόσφατη συνεισφορά στο FAC, οι γαλλικές αρχές θεώρησαν στην επιστολή τους στις 9 Απριλίου 1998 ότι το καθαρό προϊόν από τη διαχείριση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων των αγροτικών περιοχών στην *Crédit agricole* διατέθηκε εξαρχής για τον περιορισμό του κόστους της βραχυπρόθεσμης χρηματοδότησης της γεωργίας. Οι χρηματοδοτήσεις αυτές χορηγούνται έως το 1981 με επιτόκια που καθορίζονταν από διατάγματα των Υπουργών Γεωργίας και Οικονομικών. Στη συνέχεια τα επιτόκια αυτά καθορίστηκαν από τη CNCA με εύρος διακύμανσης περίπου 30 % σε σχέση με το μέσο επιτόκιο της νομισματικής αγοράς. Η νομοθεσία για τον περιορισμό των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων, σύμφωνα με τις γαλλικές αρχές, καταργήθηκε πρόσφατα μόνο, με διάταγμα της 3ης Φεβρουαρίου 1997.

(27) Απαντώντας σε αίτημα της Επιτροπής κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, οι γαλλικές αρχές υπέβαλαν αριθμητικά στοιχεία με τα οποία φαινόταν ότι, την τελευταία δεκαετία, το μέσο κόστος του εν λόγω πόρου για την *Credit agricole* μειώθηκε από [...] % (*) το 1987 σε [...] % (*) το 1996 και ότι παρέμεινε συνεχώς μέσα στην ψαλίδα αυτή.

ζ) Χρήση των κεφαλαίων του FAC

(28) Οι γαλλικές αρχές, σε επιστολή τους προς την Επιτροπή της 9ης Απριλίου 1998, διευκρίνιζαν ορισμένα στοιχεία σχετικά με τα ετήσια διαθέσιμα κεφάλαια του FAC και τη χρήση τους.

(29) Ανέφεραν ότι τα ετήσια διαθέσιμα κεφάλαια του FAC και η χρήση τους ήταν τα ακόλουθα, από τη δημιουργία της:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Διαθέσιμα κεφάλαια και παρεμβάσεις του FAC

(σε εκατομμύρια γαλλικά φράγκα)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	Σύνολο
Διευθέτηση αγροτικών χρεών	600	394	564	494	467	197	2 716
— ανάληψη τόκων	295	213	410	340	324	160	1 742
— δάνεια σταθεροποίησης	86	45	46	51	45	17	290
— αγορά πιστώσεων	219	136	108	103	93	15	674
— μεταφορά					5	5	10
Λοιπές παρεμβάσεις (θεομηνίες)			40	8	33	203	284
Σύνολο	600	394	604	502	500	400	3 000

Πηγή: γαλλικές αρχές.

(30) Οι γαλλικές αρχές ανέφεραν ότι οι παρεμβάσεις αυτές αφορούσαν αφανός τη διευθέτηση των αγροτικών χρεών πελατών της *Crédit agricole*, και ότι ένα άλλο μέρος του FAC διατέθηκε για συγκεκριμένες δράσεις, ιδιαίτερα σε συνεισφορές στο Εθνικό Ταμείο Εγγυήσεων έναντι θεομηνιών στο γεωργικό τομέα. Οι αρχές υπογράμμισαν ότι ο καθορισμός των προτεραιοτήτων του FAC αποτελεί κάθε χρόνο αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ της *Credit agricole* και του κράτους. Θεώρησαν ότι οι αποστολές γενικού συμφέροντος για τη γεωργία συνδέονται με το μηχανισμό αυτό και ότι οι δικαιούχοι του FAC ήταν αγρότες πελάτες της *Credit agricole* όχι του FAC. Δικαιολόγησαν τις παρεμβάσεις με το γεγονός ότι η *Crédit agricole* κατείχε το 80 % περίπου των τραπεζικών χρεών των αγροτών. Υπογράμμισαν εξάλλου ότι είχαν διατεθεί δημοσιονομικά κεφάλαια για τον ίδιο σκοπό και στις άλλες τράπεζες συνολικού ετήσιου ύψους 20 εκατομμυρίων γαλλικών φράγκων.

(31) Οι γαλλικές αρχές θεώρησαν ότι οι παρεμβάσεις του FAC δεν αποτελούσαν, για την *Crédit agricole*, υποκατάστατο στην πολιτική της δημιουργίας προβλέψεων στο μέτρα που οι επισφαλείς και αμφισβητούμενες πιστώσεις των περιφερειακών συνεταιρισμών της *Crédit agricole* δεν απορρόφησαν, ανάλογα με τη

(*) Επιχειρηματικό απόρρητο.

χροιά, παρά 15 έως 19 % των διαθέσιμων κεφαλαίων του FAC, με το 10 % των παρεμβάσεων να έχει γίνει με τη μορφή αγοράς πιστώσεων, ενώ το κυριότερο μέρος διατέθηκε ανάλογα με την κατάσταση των διαφόρων τομέων της παραγωγής και την εγκατάσταση νέων αγροτών. Το ύψος της μέσης ενίσχυσης ανά αγρότη (περίπου 6 000 γαλλικά φράγκα) είναι χαμηλό και σύμφωνα με τις αρχές έχει κοινωνικό προσανατολισμό.

η) Γενικές παρατηρήσεις για το καθεστώς καταθέσεων των συμβολαιογράφων

- (32) Οι γαλλικές αρχές αμφισβήτησαν το χαρακτήρα κρατικών πόρων για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων και τη νόθευση του ανταγωνισμού που υπογράμμισε η Επιτροπή κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας. Αμφισβήτησαν ειδικότερα την απώλεια εσόδων από το κράτος ως προς το καθεστώς αυτό λόγω της αρχής της μη πώλησης των διοικητικών πράξεων. Για το λόγο αυτό αμφισβήτησαν οποιοδήποτε στοιχείο ενίσχυσης σχετικά με το καθεστώς ειδικών δικαιωμάτων για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων. Συμπληρωματικά θεωρούν ότι το καθεστώς αυτό δεν μπορεί να επηρεάσει τις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές.
- (33) Οι γαλλικές αρχές θεώρησαν εξάλλου ότι το καθεστώς των καταθέσεων των συμβολαιογράφων είχε δημιουργηθεί ώστε να προστατευτούν, στις αγροτικές περιοχές, οι επιταγές γενικού συμφέροντος που συνδέονται ιδιαίτερα με το επάγγελμα του συμβολαιογράφου.
- (34) Τέλος, οι γαλλικές αρχές υπενθύμισαν μια απόφαση του γαλλικού Συμβουλίου Επικρατείας της 27ης Μαρτίου 1997 σύμφωνα με την οποία η νομοθεσία για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων δεν ήταν αντίθετη με το άρθρο 82 της συνθήκης.

θ) Προβλεπόμενη εξέλιξη του καθεστώτος των καταθέσεων των συμβολαιογράφων

- (35) Σε επιστολή τους της 9ης Απριλίου 1998, οι γαλλικές αρχές ανέφεραν στην Επιτροπή την προβλεπόμενη επανεξέταση πριν από το καλοκαίρι του 1998 του καθεστώτος των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, με στόχο την επικέντρωση μόνο στην Caisse des dépôts et consignations του συνόλου των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, ανεξάρτητα από τη διάρκειά τους: έτσι, η Crédit agricole θα έχανε το χρηματοδοτικό πλεονέκτημα που απορρέει από το προϊόν της συλλογής των καταθέσεων των συμβολαιογράφων (βλέπε στη συνέχεια αιτιολογική σκέψη 61, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις των γαλλικών αρχών στην επιστολή τους της 28ης Απριλίου 1999).

V

ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

V.1. Χαρακτήρας κρατικής ενίσχυσης των εξεταζομένων μέτρων

α) Δικαιούχος επιχείρηση των εν λόγω μέτρων

- (36) Η Crédit agricole, στην απάντησή της στο άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, θεώρησε ότι η Επιτροπή είχε διαπράξει πραγματικό και νομικό σφάλμα εξομοιώνοντας όλες τις οντότητες του ομίλου Crédit agricole σε ένα και μόνο δικαιούχο, την Credit agricole.
- (37) Η Επιτροπή σημειώνει ότι:
- ο όμιλος Credit agricole, παρά τις ιδιαίτερες μορφές που του δίνει, ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο, το συνεταιριστικό του καθεστώς, και η διαχειριστική αυτονομία που φαίνεται να απολαύει κάθε συνεταιρισμός της Crédit agricole, παραμένει ωστόσο μια οικονομική οντότητα που αποτελεί ένα συνεκτικό σύνολο, το οποίο, σύμφωνα με την ετήσια έκθεση του 1997 της Credit agricole την καθιστά ένα ενιαίο και αποκεντρωμένο συγκρότημα, που βασίζεται σε μια διάρθρωση τριών επιπέδων (τοπικοί συνεταιρισμοί της Credit agricole, περιφερειακοί συνεταιρισμοί της Crédit agricole και εθνικό ίδρυμα) και που διαθέτει έτσι μια χρηματοδοτική ικανότητα η οποία θα πρέπει να αναλυθεί συνολικά. Η ετήσια έκθεση του 1997 αναφέρει ότι «τα κοινά συμφέροντα που συνδέουν τους τοπικούς συνεταιρισμούς της Credit agricole, τους περιφερειακούς συνεταιρισμούς της Credit agricole και το εθνικό τραπεζικό ίδρυμα οδηγεί την Credit agricole στην παρουσίαση αντιπροσωπευτικών χρηματοδοτικών καταστάσεων για την οικονομική της κατάσταση, συγκρίσιμων με τους ενοποιημένους λογαριασμούς των άλλων μεγάλων τραπεζικών ομίλων». Έτσι δεν υπάρχει αμφιβολία για την Επιτροπή, όπως και για τους συνομιλητές και εταίρους της Credit agricole, καθώς και για τις χρηματοοικονομικές αγορές, ότι η Crédit agricole έχει όλα τα νομικά και οικονομικά χαρακτηριστικά που την καθορίζουν ως μια επιχείρηση. Ο βαθμός που χορηγούν οι εταιρείες βαθμολόγησης καθορίζεται βάσει της ενοποιημένης λογιστικής, με ενοποιημένο ισολογισμό 2,514 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα στις 31 Δεκεμβρίου 1997: στις 31 Δεκεμβρίου 1997, ο βαθμός του ενοποιημένου ομίλου ήταν AA (Standard. & Poor's) και Aal Moody's). Η βαθμολογία ενός συγκροτήματος, και ιδιαίτερα ενός πιστωτικού δρύματος καθορίζει τους όρους πρόσβασης του στις χρηματοοικονομικές αγορές και αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο σχηματισμού του κόστους που μπορεί να παρέχει πλεονέκτημα ή μειονέκτημα στον ανταγωνισμό έναντι των επιχειρήσεων του ίδιου τομέα,

- η *Crédit agricole*, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, υπέβαλε ένα ενιαίο μνημόνιο παρατηρήσεων, που συμπλέγααν ο γενικός διευθυντής της Εθνικής Ομοσπονδίας της *Crédit agricole* και ο αναπληρωτής γενικός διευθυντής της CNCA. Η απάντηση υποβάλλεται εξ ονόματος της *Crédit agricole* αν η CNCA θεωρεί ότι δεν την αφορά η παρούσα διαδικασία, τότε η Επιτροπή δεν μπορεί να κατανοήσει γιατί θεώρησε απαραίτητο να παρουσιάσει παρατηρήσεις που αποτελούν κοινή και αλληλέγγυα υπεράσπιση σε σχέση με την Εθνική Ομοσπονδία της *Crédit agricole*,
- οι γαλλικές αρχές υπογράμμισαν συνεπώς ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους η *Crédit agricole* είχε θεωρηθεί επιλέξιμη για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων ήταν η ασφάλεια που παρείχε η αλληλέγγυα εγγύηση του συνόλου των περιφερειακών συνεταιρισμών της *Crédit agricole* και της CNCA.

- (38) Βάσει των στοιχείων αυτών, που χαρακτηρίζουν αδιαμφισβήτητα τον όμιλο *Crédit agricole* ως μια επιχείρηση, η Επιτροπή δεν έχει κανένα λόγο να μεταβάλει την εκτίμησή της κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας σχετικά με τον δικαιούχο των ειδικών δικαιωμάτων για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, δηλαδή την *Crédit agricole* ως όμιλο [βλέπε απόφαση του δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση 383/82, *Intermills* (⁶). Το θέμα της εσωτερικής κατανομής στον όμιλο των πλεονεκτημάτων από τα ειδικά δικαιώματα για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων είναι δευτερεύον και η Επιτροπή δεν σκοπεύει να εισέλθει στη σχετική διαδικασία.

β) *Χαρακτήρας κρατικών πόρων των κεφαλαίων που συλλέγουν οι συμβολαιογράφοι*

- (39) Όπως υπογράμμισαν οι γαλλικές αρχές, οι συμβολαιογράφοι είναι δημόσιοι και υπουργικοί λειτουργικοί, το επάγγελμα των οποίων καλύπτεται από αυστηρή νομοθεσία των δημοσίων αρχών. Οι γαλλικές αρχές υπενθύμισαν ειδικότερα μια νομολογία του Αρείου Πάγου με την οποία εξομοιώνεται η συμβολαιογραφική λογιστική, η οποία υπόκειται σε αυστηρό έλεγχο, με δημόσιο έγγραφο. Οι γαλλικές αρχές συμπέραναν βάσει των παραπάνω, στην επιστολή τους στις 9 Απριλίου 1998, ότι το σύνολο των ισχυουσών νομοθετικών διατάξεων απεδείκνυε ότι «τα κεφάλαια που καταθέτουν οι συμβολαιογράφοι δεν είναι συνήθη κεφάλαια. Η νομοθεσία για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων δεν μπορεί συνεπώς να εκτιμηθεί έναντι μόνο των κανόνων για το τραπεζικό επάγγελμα, αλλά θα πρέπει να λάβει επίσης υπόψη κατ'επιπέδου δημοσίου συμφέροντος». Φαίνεται σαφώς, βάσει των πληροφοριών που υπέβαλαν οι αρχές στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, ότι η επιλεξιμότητα της *Crédit agricole* για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων επιβεβαιώθηκε επανειλημμένως βάσει επισημών πράξεων και με συγκεκριμένους όρους.
- (40) Έτσι, η Επιτροπή είναι σε θέση να επιβεβαιώσει, όπως είχε θεωρήσει κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, ότι:
- η παρέμβαση του κράτους υπό συνθήκες που συνιστούν διάκριση, με τη χορήγηση των εν λόγω ειδικών δικαιωμάτων, προσφέρει στην *Crédit agricole* κεφάλαια που απορρέουν από τα δικαιώματα αυτά,
 - το κράτος ασκεί κατευθυντήριο έλεγχο στην κατανομή των πόρων που αποτελούν οι υποχρεωτικές καταθέσεις των συμβολαιογράφων, οι οποίοι είναι υπουργικοί λειτουργοί που υπάγονται στη δημόσια εξουσία.
- (41) Συνεπώς, συμπεραίνεται ότι βάσει των προηγούμενων στοιχείων ο μηχανισμός των καταθέσεων των συμβολαιογράφων κινητοποιεί πόρους που πρέπει να χαρακτηριστούν κρατικοί. Το γεγονός ότι οι γαλλικές αρχές υπογράμμισαν ότι η νομολογία του γαλλικού Συμβουλίου Επικρατείας εξομοίωνε τη λογιστική των συμβολαιογράφων με δημόσιο έγγραφο, επιβεβαιώνει την ανάλυση αυτή.
- (42) Κατά την παρούσα διαδικασία, οι αρχές παρουσίασαν στοιχεία που θεωρούσαν ότι διαδραματίζουν ρόλο αντιστάθμισης μειώνοντας το προϊόν της *Crédit agricole* από τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων και εξαλείφοντας το πλεονέκτημα που συνδέεται με τις οωνεί δωρεάν καταθέσεις των συμβολαιογράφων και την *Crédit agricole*. Τα στοιχεία αυτά δεν θεωρείται ότι αφαιρούν από το μηχανισμό το γεγονός ότι κινητοποιεί κρατικούς πόρους.

γ) *Πλεονέκτημα για την *Crédit agricole* και χαρακτήρας ενίσχυσης των εν λόγω μέτρων*

- (43) Όπως υπενθύμισε η Επιτροπή κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, «η έννοια της ενίσχυσης περιλαμβάνει όχι μόνο τις θετικές παροχές όπως οι ίδιες οι επιδοτήσεις, αλλά και δημόσιες παρεμβάσεις οι οποίες, με διάφορες μορφές, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που συνήθως εγγράφονται στον προϋπολογισμό μιας επιχείρησης, και έχουν αποτελέσματα παρόμοια με επιδοτήσεις» [βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην υπόθεση C-387-92, *Banco exterior de Espana* (⁷)].

(⁶) Συλλογή 1984, σ. 3809, σημείο 11 της αιτιολογικής έκθεσης.

(⁷) Συλλογή 1994, σ. I-902, σημείο 13 της αιτιολογικής έκθεσης.

- (44) Εξάλλου, επίσης κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, η Επιτροπή είχε υπογραμμίσει ότι το κράτος, λόγω της μη αμοιβής από τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων (εκτός από την προμήθεια 1 % στο συμβολαιογράφο), είχε απώλεια εσόδων που θα πραγματοποιούσε μέσω του εν λόγω μηχανισμού. Πράγματι, αν η εν λόγω πράξη είχε πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τις συνήθεις εμπορικές συνθήκες, το κράτος θα μπορούσε, εξ αρχής, να λάβει αμοιβή για τις εν λόγω καταθέσεις. Θα μπορούσε επίσης να επιβάλει μια τιμή (το επιτόκιο επί των καταθέσεων) που να αναθεωρείται τακτικά ώστε να λαμβάνεται υπόψη η εξέλιξη των επιτοκίων και των κερδών παραγωγικότητας που πραγματοποιούνται στον τραπεζικό τομέα και τα επιλέξιμα ιδρύματα βάσει τον εν λόγω μηχανισμού. Η αναθεώρηση αυτή θα μπορούσε να γίνει και με την είσοδο στον ανταγωνισμό διαφόρων τραπεζικών ιδρυμάτων ώστε να επιλεγούν τα ανταγωνιστικότερα, με την επιφύλαξη ότι ικανοποιούν ένα ελάχιστο όρια εποπτικών περιορισμών ώστε να εγγυώνται την ασφάλεια των καταθέσεων, και τα έσοδα από προμήθειες επιτοκίων που εισπράττει το κράτος να αυξηθούν.
- (45) Η αμοιβή των τραπεζικών πόρων για τις πρόσθετες καταθέσεις που δέχεται η Credit agricole χάρη στα ειδικά δικαιώματα που της παρέχει το κράτος θα ήταν φυσικά μια επιβάρυνση που θα εγγραφόταν στον προϋπολογισμό μιας τραπεζικής επιχείρησης, αν οι πόροι αυτοί διεισθύνοντο στην Crédit agricole κατά τρόπο ανταγωνιστικό, για παράδειγμα με τη μορφή πρόσκλησης υποβολής προσφορών στις τράπεζες. Ωστόσο, η Credit agricole δεν αμείβει τη διατήρηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων και περιορίζεται στην καταβολή στους συμβολαιογράφους προμήθειας 1 % επί του συλλεγόμενου υπολοίπου. Πριν από το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, οι αρχές είχαν δικαιολογήσει αυτή τη μη αμοιβή με την απαγόρευση, σύμφωνα με το γαλλικό νόμο, έντοκου δανείου κάτω του ενός μήνα. Πάντως, οι αρχές δεν δικαιολόγησαν, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, γιατί, ενώ ένα σημαντικό μέρος, που υπολογίζεται από τις γαλλικές αρχές σε επιστολή της 3ης Απριλίου 1997 σε 50 % περίπου του υπολοίπου των καταθέσεων των συμβολαιογράφων στην Credit agricole έχε διάρκεια μεταξύ ενός και τριών μηνών (οι καταθέσεις άνω των τριών μηνών δεν διατηρούνται στην Credit agricole και επανατοποθετούνται στην Caisse des dépôts et consignations), οι καταθέσεις αυτές δεν αποτελούν αντικείμενο αμοιβής. Συνάγεται ότι η χορήγηση των δικαιωμάτων συλλογής και διατήρησης των καταθέσεων των συμβολαιογράφων, με τέτοιους όρους ιωνεί δωρεάν, παρεκκλίνει από τους συνήθεις όρους της αγοράς που θα ίσχυαν για τη συλλογή τέτοιων πόρων.
- (46) Στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, η Επιτροπή ζήτησε από τη Γαλλία ποιο ήταν το μέσο κόστος των κεφαλαίων της Credit agricole, και οι γαλλικές αρχές ανέφεραν ότι το κόστος αυτό ήταν inter alia από [...] % το 1987 ως [...] % το 1996. Ωστόσο το μέσο κόστος των κεφαλαίων της Crédit agricole φαίνεται να περιλαμβάνει και αμειβόμενα κεφάλαια όπως τα μακροπρόθεσμα δάνεια και δωρεάν κεφάλαια όπως τις καταθέσεις των ιδιωτών. Για να καθοριστεί η ενίσχυση σχετικά με τα δάνεια, δηλαδή η ελαφρυνση της επιβάρυνσης της Crédit agricole σε σχέση με τους συνήθεις όρους της αγοράς, πρέπει να γίνει υπολογισμός όχι με το μέσο κόστος αλλά με το οριακό κόστος. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια στη Γαλλία ανέρχονταν σε 8,3 % το 1987 και 3,9 % το 1996⁽⁸⁾. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η χορήγηση στην Crédit agricole ιωνεί δωρεάν πόρων (εκτός από την προμήθεια 1 % στο συμβολαιογράφο) ελαφρύνει την επιβάρυνση που εμφανίζεται συνήθως στο λογαριασμό εκμετάλλευσης μιας τράπεζας, και έχει αποτέλεσμα ισοδύναμο με αυτό μιας επιδότησης.
- (47) Συνεπώς, συμπεραίνεται ότι τα εν λόγω μέτρα αποτελούν κρατικές ενισχύσεις, έχοντας το χαρακτήρα λειτουργικών ενισχύσεων αφού ελαφρύνουν τη συνήθη επιβάρυνση εκμετάλλευσης της τράπεζας.

δ) Νόθευση του ανταγωνισμού λόγω των ενισχύσεων

- (48) Οι λειτουργικές ενισχύσεις νοθεύουν ιδιαίτερα τον ανταγωνισμό γιατί έχουν άμεσες επιπτώσεις στα αποτελέσματα των ενισχυόμενων επιχειρήσεων και τους επιτρέπουν είτε να διατηρήσουν υψηλότερο κόστος εκμετάλλευσης από τους ανταγωνιστές τους χωρίς να υποστούν κυρώσεις λόγω της έλλειψης ανταγωνιστικότητάς τους, είτε να πραγματοποιήσουν αυξημένα κέρδη και να αυξήσουν έτσι τη χρηματοδοτική τους ικανότητα. Οι ενισχύσεις αυτές νοθεύουν ακόμη περισσότερο τον ανταγωνισμό γιατί είναι μόνιμες, ο ανταγωνισμός είναι ισχυρός και τα περιθώρια των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων είναι στενά.
- (49) Ωστόσο, τα στοιχεία που διαθέτει η Επιτροπή δείχνουν ότι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ο τραπεζικός ανταγωνισμός αυξήθηκε και τα περιθώρια των τραπεζών μειώθηκαν συστηματικά⁽⁹⁾. Εξάλλου, η

⁽⁸⁾ Ονομαστικά εγχώρια επιτόκια τριών μηνών. Πηγή: EC economic data pocket book, αριθ. 12/1998, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

⁽⁹⁾ Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, «Possible effects of EMU on the EU banking systems on the medium to long term», Φεβρουάριος 1999, σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ.

θέση των γαλλικών τραπεζών φαίνεται ευάλωτη: τα τελευταία έτη είχαν μια από τις χαμηλότερες αποδοτικότητες σε ολόκληρη την Κοινότητα (βλέπε πίνακα 2) και δεν ανέκαμψαν παρά πρόσφατα, το 1998/99. Σε ένα πλαίσιο ισχυρού ανταγωνισμού που οδηγεί στον περιορισμό των περιθωρίων των επιτοκίων και της αποδοτικότητας, οι λειτουργικές ενισχύσεις σε ένα πιστωτικό ίδρυμα νοθεύουν ιδιαίτερα τον ανταγωνισμό. Η πρόσφατη αυτή τάση είναι πολύ πιθανό να διατηρηθεί τα επόμενα έτη: σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, η ολοκλήρωση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης θα δημιουργήσει ένα περισσότερο ανταγωνιστικό περιβάλλον και θα ασκήσει αυξημένη πίεση στην αποδοτικότητα των τραπεζών⁽¹⁰⁾. Θα αυξήσει την ολοκλήρωση του τομέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερα με τη μορφή διασυνοριακών πράξεων⁽¹¹⁾.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Απόδοση ιδίων κεφαλαίων
(καθαρά κέρδη επί ιδίων κεφαλαίων)

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
Αυστρία	8,6 %	8,6 %	6,9 %	8,7 %	7,9 %	8,1 %	9,6 %	
Βέλγιο	8,3 %	6,5 %	5,7 %	14,1 %	13,2 %	12,9 %	15,3 %	15,3 %
Δανία ⁽¹⁾	- 3,3 %	- 0,1 %	- 21 %	10,6 %	0,1 %	18,5 %	16,1 %	15,1 %
Φινλανδία	5,6 %	- 11 %	- 49 %	- 29 %	- 25 %	- 7,9 %	8 %	15,2 %
Γαλλία	10,1 %	10,4 %	6,9 %	2,9 %	0,5 %	3,6 %	4,8 %	7,7 %
Γερμανία	11,9 %	14,4 %	13,2 %	13,6 %	11,8 %	12,6 %	12,3 %	
Ελλάδα ⁽²⁾	20,8 %	31,5 %	23,1 %	21,6 %	25,9 %	24,4 %	16,7 %	
Ιρλανδία						20,2 %	20,1 %	18,4 %
Ιταλία	12,2 %	9,9 %	7,5 %	8,8 %	3,0 %	3,7 %	5,1 %	3,4 %
Λουξεμβούργο ⁽²⁾	6,7 %	7,6 %	8,8 %	19,9 %	20,9 %	19,9 %	22,3 %	23,0 %
Κάτω Χώρες	12,3 %	12,7 %	13,9 %	15,9 %	16,2 %	17,0 %	17,6 %	
Πορτογαλία ⁽²⁾	12,5 %	12,4 %	8,8 %	9,2 %	7,3 %	7,7 %	10,7 %	13,1 %
Ισπανία	13,6 %	12,5 %	10,7 %	3,8 %	8,2 %	9,2 %	9,7 %	10,6 %
Σουηδία ⁽³⁾	3,0 %	56,3 %	17,0 %	5,7 %	19,1 %	21,1 %	24,0 %	13,0 %
Ηνωμένο Βασίλειο	14,4 %	8,6 %	7,3 %	19,3 %	27,4 %	28,6 %	25,6 %	26,4 %
Μέσος όρος ΕΕ-14	10,9 %	11,5 %	8,1 %	9,0 %	8,2 %	10,0 %	11,0 %	
Μέσος όρος ΕΕ-14						10,1 %	11,1 %	
Μέσος όρος ΕΕ-14							12,2 %	12,2 %

Πηγή: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, «Possible effects of EMU on the EU banking systems on the medium to long term», Φεβρουάριος 1999, με στοιχεία του ΟΟΣΑ.

(¹) Εμπορικές τράπεζες και ταμειυτήρια.

(²) Εμπορικές τράπεζες.

(³) Σύνολο εμπορικών τραπεζών, ξένων εμπορικών τραπεζών, ταμειυτηρέων και ως το 1991, συνεταιριστικών τραπεζών.

- (50) Επιπλέον, η Credit agricole είναι μια κερδοφόρα επιχείρηση που πραγματοποίησε σημαντικά κέρδη τα τελευταία έτη. Οι εν λόγω ενισχύσεις (εκτός αν αντισταθμίζονται από αντίστοιχο υπερβάλλον κόστος, βλέπε στη συνέχεια) οι οποίες δεν ήταν απαραίτητες ώστε να πραγματοποιήσει κέρδη, της επέτρεψαν να αυξήσει

(¹⁰) Ίδια αναφορά, σ. 4.

(¹¹) Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, μηνιαίο δελτίο, Απρίλιος 1999, «Banking in the euro area: structural features and trends».

τα κέρδη της και να συσσωρεύσει συμπληρωματικά ίδια κεφάλαια με τα μη διανεμηθέντα κέρδη. Ωστόσο, στον τραπεζικό τομέα, ο περιορισμός της φερεγγυότητας που εισήχθη με την οδηγία 89/647/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με το συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων⁽¹²⁾ (ο πυρήνας των «καθαρών» ιδίων κεφαλαίων καθορίζεται σε ελάχιστο επίπεδο 4 % των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού και τα ίδια κεφάλαια με την ευρεία έννοια θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον 8 %) εισαγάγει μια υποχρέωση που περιορίζει τη δυνατότητα ανάπτυξης των πιστωτικών ιδρυμάτων. Στην πραγματικότητα, ένας τέτοιος περιορισμός κεφαλαιοποίησης υπάρχει σε απόλυτους αριθμούς μεσομακροπρόθεσμα για οποιαδήποτε μορφή επιχείρησης, αλλά στον τραπεζικό τομέα ασκείται κατά τρόπο μόνιμο και άμεσο, είναι άμεσα ποσοτικοποιήσιμος και δεν μπορεί λόγω των εποπτικών περιορισμών να παρακαμφθεί προσωρινά στο πλαίσιο μιας στρατηγικής ανάπτυξης που θα ακολουθούσε ένας πιστωτικός οργανισμός. Ένα πιστωτικό ίδρυμα που απλώς πληροί αυστηρά τον περιορισμό φερεγγυότητας δεν διαθέτει περιθώριο ανάπτυξης, όσο δεν είναι σε θέση να προσελκύσει νέα ίδια κεφάλαια ή να αυξήσει τα ίδια κεφάλαιά του με σημαντικό επίπεδο κερδών. Κατά τον τρόπο αυτό, ένας αναποτελεσματικός οργανισμός βλέπει την ανάπτυξή του να «χαλιναγωγείται» άμεσα, ενώ μια τράπεζα που πραγματοποιεί σημαντικά κέρδη διαθέτει περιθώριο ανάπτυξης ανάλογο με την κερδοφορία της.

- (51) Λόγω του περιορισμού της φερεγγυότητας, είναι δυνατός ένας πολύ ενδεικτικός υπολογισμός της νόθευσης του ανταγωνισμού, στην περίπτωση ενισχύσεων σε πιστωτικά ιδρύματα. Αν οι ενισχύσεις έχουν ως άμεσο ή έμμεσο αποτέλεσμα την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων, τότε η νόθευση του ανταγωνισμού μπορεί να υπολογιστεί, σε σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού. Μια λειτουργική ενίσχυση 1 δισεκατομμυρίου γαλλικών φράγκων η οποία οδηγεί σε αύξηση των κερδών μετά τους φόρους κατά 0,6 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα⁽¹³⁾, υποθέτοντας ότι τα κέρδη αυτά δεν διανέμονται αλλά διατίθενται για την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας, επιτρέπει την αύξηση του σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού στον ισολογισμό (λαμβανομένου υπόψη του περιορισμού της φερεγγυότητας από 4 έως 8 %) και άρα το επίπεδο δραστηριότητάς της. Η πράξη αυτή συνεπάγεται δυνητική νόθευση του ανταγωνισμού, που μετράται σε σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού, της τάξης των 7,5 έως 15 δισεκατομμυρίων γαλλικών φράγκων (χωρίς την εν λόγω ενίσχυση τράπεζα δεν θα είχε μπορέσει να αυξήσει τα σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού της). Μια τέτοια σχέση δείχνει την πολλαπλασιαστική επίδραση των ενισχύσεων στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Τα ίδια αυτά κεφάλαια μπορούν επίσης να συμβάλουν ώστε το ενισχυόμενο πιστωτικό ίδρυμα να αποκτήσει συμμετοχή μειοψηφίας ή πλειοψηφίας σε άλλες επιχειρήσεις. Ο πρόεδρος της Credit agricole, κατόπιν ερώτησης οικονομικής εφημερίδας⁽¹⁴⁾, δήλωνε τον Φεβρουάριο του 1999 ότι από τα ίδια κεφάλαια ύψους 140 δισεκατομμυρίων γαλλικών φράγκων που διαθέτει η Credit agricole, το ένα τρίτο ήταν διαθέσιμο για νέες πράξεις.
- (52) Συνάγεται λοιπόν ότι οι ενισχύσεις που χορηγήθηκαν στην Crédit agricole από τη Γαλλία, λαμβανομένου υπόψη του χαρακτήρα τους ως λειτουργικών ενισχύσεων, της οικονομικής κατάστασης του τραπεζικού τομέα στην Ευρώπη, της χαμηλής αποδοτικότητας των γαλλικών τραπεζών και των ιδιαίτερων περιορισμών φερεγγυότητας για τον τραπεζικό τομέα, είχαν ως αποτέλεσμα την αναμφισβήτητη νόθευση του ανταγωνισμού στο χρηματοπιστωτικό τομέα.

V.2. Επίδραση στις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών

- (53) Η Επιτροπή σημείωσε τα επιχειρήματα των γαλλικών αρχών και της Crédit agricole με τα οποία αμφισβητούν την επίδραση στις κοινοτικές ανταλλαγές από το παρόν καθεστώς. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία.
- (54) Πρώτον, εφόσον η Επιτροπή εξετάζει τα πιθανά αποτελέσματα από τις ενισχύσεις αυτές στο επίπεδο του συνόλου του ομίλου της Crédit agricole, πρέπει να εξεταστούν οι διεθνείς δραστηριότητες, και ιδιαίτερα οι ευρωπαϊκές. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της Crédit agricole για το 1997, η τράπεζα απέκτησε το 1997 τα μέσα για να καταστεί τράπεζα πρώτης τάξεως για τους σημαντικούς πελάτες και το διεθνή χώρο. Οι πράξεις της με τους πελάτες στα κράτη μέλη (εκτός Γαλλίας) αντιπροσώπευαν 37,9 δισεκατομμύρια γαλλικά φράγκα το 1997, δηλαδή ένα χαμηλό ποσό ως προς τις πράξεις της πελατείας (περίπου 3 %) αλλά όχι αμελητέο, δεδομένου του μεγέθους του ομίλου, που στα τέλη του 1997 ήταν ο σημαντικότερος γαλλικός τραπεζικός όμιλος και ένας από τους κυριότερους στην Ευρώπη⁽¹⁵⁾. Η τράπεζα υπογραμμίζει ιδιαίτερα ότι το 1997 με τη δημιουργία μιας νέας θυγατρικής, της Indocam, απέκτησε ένα εργαλείο φιλοδοξία του οποίου είναι να τείνει επικεφαλής των ευρωπαϊών διαχειριστών ενεργητικού. Η τράπεζα συνεχίζει μια ενεργό πολιτική ανάπτυξης στην Ευρώπη, και συμμετείχε ενεργά στη δημιουργία της δεύτερης ιταλικής τράπεζας, της Banca Intesa — αποτέλεσμα της συγχώνευσης της Banco Ambrosiano Veneto και της Cariplo — στην οποία η Crédit agricole κατέχει το 30 % και είναι ο σημαντικότερος μέτοχος. Κατέχει επίσης 20 % του ομίλου Banco Espírito Santo στην Πορτογαλία. Η Crédit agricole διαθέτει στην Κοινότητα υποκαταστήματα στη Λισαβόνα, τη Μαδρίτη, το Μπιλμπάο, το Γιβραλτάρ, τη Βαρκελώνη, το Λουξεμβούργο, το Λονδίνο, το Αμβούργο, τη Φρανκφούρτη, τη Στοκχόλμη, το Όσλο, το Ελσίνκι και τον Πειραιά. Ο όμιλος σημειώνει, στην ετήσια έκθεσή του για το 1997 ότι «θα παρακολουθεί προσεκτικά τις ευκαιρίες που μπορεί να παρουσιαστούν ώστε να ενισχύσει τη θέση του στην ευρωπαϊκή αγορά των

⁽¹²⁾ ΕΕ L 336 της 3.12.1989, σ. 14.

⁽¹³⁾ Υποθέτοντας, για λόγους απλούστευσης φόρο επί των κερδών 40 %.

⁽¹⁴⁾ Συνέντευξη στην εφημερίδα Les Échos, Τετάρτη 10 Φεβρουαρίου 1999.

⁽¹⁵⁾ Σύμφωνα με ταξινόμηση της εταιρείας βαθμολόγησης Moody's (όπως αναφέρει η εφημερίδα Le Monde στις 17/18 Ιανουαρίου 1999), η Crédit Agricole ήταν στα τέλη του 1997 ο πέμπτος ευρωπαϊκός τραπεζικός όμιλος ως προς το ενεργητικό.

λιανικών τραπεζικών εργασιών. Η ισχύς της τής δίνει τα μέσα για μια τέτοια ανάπτυξη». Η διεθνής αυτή ανάπτυξη της Crédit agricole απαιτεί κίνηση κεφαλαίων που να επιτρέπει, για παράδειγμα, την απόκτηση συμμετοχών σε ιδρύματα όπως η Banca Intesa ή η Banco Espírito Santo και που επηρεάζουν συνεπώς τις ανταλλαγές μεταξύ των κρατών μελών. Εξάλλου, η επιχειρηματική τράπεζα του ομίλου, η Crédit agricole - Indosuez είναι μια από τις σημαντικότερες επιχειρηματικές τράπεζες στη Γαλλία και πραγματοποιεί ένα σημαντικό μερίδιο της δραστηριότητάς της στο εξωτερικό.

- (55) Δεύτερον, ακόμη και αν υποθέσουμε ότι περιορίζουμε την εξέταση των αποτελεσμάτων των μέτρων αυτών στο επίπεδο των περιφερειακών οντοτήτων του ομίλου, όπως προτείνει η Crédit agricole στις παρατηρήσεις της, πρέπει να σημειωθεί ότι η διεθνής δραστηριότητα δεν είναι αποκλειστικότητα μόνο της CNCA στο πλαίσιο του ομίλου Crédit agricole. Πράγματι, αντίθετα από ό,τι αναφέρει η Crédit agricole στις παρατηρήσεις της, η ετήσια έκθεση του 1997 της Crédit agricole υπογραμμίζει ότι « η διεθνής δραστηριότητα των περιφερειακών συνεταιρισμών της Crédit agricole στις παραμεθόριες περιοχές αναπτύχθηκε επίσης κατά τη διάρκεια τον 1997». Η ετήσια έκθεση υπογραμμίζει ιδιαίτερα την ανάπτυξη του περιφερειακού συνεταιρισμού των Πυρηναίων-Γασκονίας στην ισπανική Βασκική Χώρα, κατόπιν του οποίου η Bankoa, την οποία κατέχει πλέον κατά πλειοψηφία η Crédit agricole, περιελήφθη στην περίμετρο ενοποίησης του ομίλου το 1997. Σημειώνει ότι «η πρωτοβουλία αυτή εγγράφεται στο πλαίσιο της διασυννοριακής ανάπτυξης των περιφερειακών συνεταιρισμών της Crédit agricole, που επεκτείνουν τις λιανικές τραπεζικές τους δραστηριότητες, σε συμφωνία με τη CNCA, στις όμορες χώρες». Η ανάπτυξη αυτή αφορά όχι μόνο τις πράξεις στις αγορές και τις επιχειρηματικές συναλλαγές (corporate banking) της Crédit agricole, αλλά και τις λιανικές τραπεζικές δραστηριότητές της στις οποίες περιλαμβάνονται οι καταθέσεις των συμβολαιογράφων.
- (56) Φαίνεται λοιπόν ότι οι συμπληρωματικοί πόροι και τα κέρδη που δημιουργούνται χάρη στις καταθέσεις των συμβολαιογράφων συνέβαλαν άμεσα στη χρηματοδότηση της ανάπτυξης της Crédit agricole και σε άλλα κράτη μέλη.
- (57) Εξάλλου, οι δυνητικές επιπτώσεις των δικαιωμάτων που χορηγήθηκαν στην Crédit agricole δεν περιορίζονται στην επέκταση της Crédit agricole εκτός της Γαλλίας, στα άλλα κράτη μέλη. Όπως υπογράμμισε η Επιτροπή κατά το άνοιγμα της παρούσας διαδικασίας, μολονότι, καταρχάς, τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να ασκήσουν χωρίς σύνορα τις δραστηριότητές τους που βασικά εντοπίζονται στη συλλογή καταθέσεων, δανείων στην αγορά και τη χορήγηση δανείων, αντιμετωπίζουν εμπόδια για την επέκτασή τους, στο εξωτερικό. Τα εμπόδια αυτά συνδέονται συχνά με την προστασία των εγχώριων τραπεζών κατά του ανταγωνισμού, γεγονός που καθιστά λιγότερο συμφέρουσα την είσοδο στην εγχώρια αγορά ξένων ανταγωνιστών. Αυτό ακριβώς συμβαίνει με τις εν λόγω ενισχύσεις στην Crédit agricole που είναι πιθανό να καταστήσουν την εγχώρια γαλλική αγορά λιγότερο ανοικτή στον ξένο ανταγωνισμό, είτε πρόκειται για το εθνικό επίπεδο της CNCA είτε στο περιφερειακό επίπεδο των συνεταιρισμών. Έχουν ως αποτέλεσμα να διατηρήσουν έναν ισχυρό εθνικό καταμερισμό ορισμένων δραστηριοτήτων τραπεζικών καταθέσεων που αντιτίθεται στο άνοιγμα της αγοράς το οποίο προβλέπει η συνθήκη, τη στιγμή που οι διασυννοριακές πράξεις θα πολλαπλασιαστούν στον τραπεζικό τομέα, όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Ωστόσο, η αυξημένη αυτή ολοκλήρωση των εθνικών τραπεζικών συστημάτων εξαρτάται, όπως αναφέρει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, από την κατάργηση των φορολογικών και νομοθετικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών ⁽¹⁶⁾.
- (58) Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ότι τα εν λόγω μέτρα εμπίπτουν στο άρθρο 87 παράγραφος 1 της συνθήκης αφού αποτελούν κρατικές ενισχύσεις που νοθεύουν τον ανταγωνισμό σε βαθμό ο οποίος είναι πιθανό να επηρεάσει τις ενδοκοινοτικές ανταλλαγές.

VI

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- (59) Τα δικαιώματα συλλογής οιωνεί δωρεάν ⁽¹⁷⁾ και διατήρησης, δωρεάν, που έχουν χορηγηθεί στην Crédit agricole από το γαλλικό κράτος, αποτελούν μέτρα που περιέχουν κρατικές ενισχύσεις οι οποίες εμπίπτουν στο άρθρο 87 παράγραφος 1 της συνθήκης.
- (60) Στο μέτρο που, βάσει των νέων πληροφοριών που υποβλήθηκαν στην Επιτροπή στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, φαίνεται πλέον ότι οι εν λόγω ενισχύσεις προϋπήρχαν της έναρξης ισχύος της συνθήκης, και συνάγεται ότι:
- οι εν λόγω ενισχύσεις είναι νόμιμες και δεν απαιτείται καμία επιστροφή:

⁽¹⁶⁾ Βλέπε προηγούμενες υποσημειώσεις έως 11.

⁽¹⁷⁾ Εκτός της προμήθειας 1 % που καταβάλεται στους συμβολαιογράφους επί της συλλογής.

— η Επιτροπή πρέπει, όπως για οποιαδήποτε υφιστάμενη κρατική ενίσχυση, να εξετάσει τη συμβιβασιμότητά της με τη συνθήκη και, αν η εξέταση αυτή αποδεικνύει τη μη συμβιβασιμότητα με το κοινό συμφέρον, ενδεχομένως να εξετάσει με το κράτος μέλος τα κατάλληλα μέτρα που προβλέπονται στο άρθρο 88 παράγραφος 1 της συνθήκης, εφόσον μια ενίσχυση θεωρείται μη συμβιβάσιμη με την κοινή αγορά.

- (61) Ωστόσο, σε επιστολή της 28ης Απριλίου 1999, οι γαλλικές αρχές ενημέρωσαν ρητά την Επιτροπή για την πρόθεσή τους να θέσουν τέρμα στα δικαιώματα της *Crédit agricole* για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, και να συγκεντρώσουν τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων στην *Caisse des dépôts et consignations*, η οποία είναι πλέον αρμόδια για τη διατήρηση του συνόλου των καταθέσεων των συμβολαιογράφων. Το Υπουργείο Οικονομικών θα είναι υπεύθυνο για τη συλλογή των καταθέσεων αυτών, στις αγροτικές και αστικές περιοχές. Οι αρχές ανακοίνωσαν ότι το μέτρο αυτό θα αρχίσει να ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2000. Η εφαρμογή του θα πραγματοποιηθεί σταδιακά στο σύνολο της επικράτειας ώστε να ολοκληρωθεί την 1η Απριλίου 2000. Οι γαλλικές αρχές δεσμεύτηκαν να λάβουν τα απαραίτητα νομοθετικά μέτρα για την τροποποίηση του καθεστώτος των καταθέσεων των συμβολαιογράφων εντός σύντομης προθεσμίας μετά την παρούσα απόφαση.
- (62) Η Επιτροπή σημειώνει τη δέσμευση αυτή των γαλλικών αρχών. Θεωρεί ότι η προθεσμία είναι λογική και, λόγω του πλήρους και οριστικού χαρακτήρα της κατάργησης των δικαιωμάτων συλλογής και διατήρησης της *Crédit agricole* για τις καταθέσεις των συμβολαιογράφων, μπορεί να συμπεράνει ότι το νέο αυτό μέτρο θα δέσει τέρμα στις ενισχύσεις στην *Crédit agricole* που αφορά η παρούσα διαδικασία η οποία κινήθηκε βάσει του άρθρου 88 παράγραφος 2 της συνθήκης. Βάσει της δέσμευσης αυτής, δεν φαίνεται απαραίτητο να εξεταστεί η συμβιβασιμότητά τους με τη συνθήκη ούτε να κινηθεί η διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 88 παράγραφος 1 της συνθήκης. Συνεπώς, η Επιτροπή μπορεί να περατώσει την παρούσα διαδικασία.

ΕΞΕΛΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

1. Τα μέτρα που έλαβε η Γαλλία υπέρ της *Crédit agricole* σε ό,τι αφορά τη συλλογή και τη διατήρηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων στις αγροτικές περιοχές αποτελούσαν κρατικές ενισχύσεις με την έννοια του άρθρου 87 παράγραφος 1 της συνθήκης.
2. Τα μέτρα που περιγράφονται στην παράγραφο 1 αποτελούν υφιστάμενες ενισχύσεις, που προϋπήρχαν της έναρξης ισχύος της συνθήκης. Δεδομένου ότι η Γαλλία ανέλαβε να τα καταργήσει το αργότερο την 1η Απριλίου 2000, η παρούσα διαδικασία περατώνεται.

Άρθρο 2

Η Γαλλία ενημερώνει την Επιτροπή, εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίηση της παρούσας απόφασης, για τα μέτρα που έλαβε ενόψει της κατάργησης, το αργότερο την 1η Απριλίου 2000, των δικαιωμάτων που έχουν εκχωρηθεί στην *Crédit agricole* για τη συλλογή και τη διατήρηση των καταθέσεων των συμβολαιογράφων.

Άρθρο 3

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στη Γαλλική Δημοκρατία.

Βρυξέλλες, 8 Ιουλίου 1999.

Για την Επιτροπή
Karel VAN MIERT
Μέλος της Επιτροπής